



Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS

Rīgā 2024.gada 28.decembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Dzintra Amerika, senatores Indra Meldere un Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „BALTSTOR” un LENOKA SIA pieteikumu par Konkurences padomes 2018.gada 9.marta lēmuma Nr. E02-4 atcelšanu, sakarā ar SIA „BALTSTOR” un LENOKA SIA kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 1.jūlija spriedumu daļā par naudas sodu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar 2018.gada 9.marta lēmumu Nr. E02-4 Konkurences padome konstatēja Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 6.panta pirmās daļas 11.punkta pārkāpumu pieteicēju SIA „BALTSTOR” un LENOKA SIA darbībās, kas izpaudās kā netaisnīgu un nepamatotu līgumsodu piemērošana pārtikas preču piegādātājiem, uzlika tiesisko pienākumu pieteicējam izbeigt konstatēto pārkāpumu, kā arī piemēroja naudas sodu.

Pieteicējas nepiekrīta lēmumam un vērsās tiesā.

[2] Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja. Spriedums daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

Atbilstoši Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9.panta pirmajai daļai, ja padome konstatē mazumtirgotāja darbībā šā likuma 5., 6., 7. vai 8.panta pārkāpumu, tā pieņem lēmumu par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma uzlikšanu un naudas soda piemērošanu.

Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9.panta otrā daļa noteic, ka padome ir tiesīga piemērot mazumtirgotājam naudas sodu līdz 0,2 procentiem no tā neto apgrozījuma pēdējā pārskata gadā, bet ne mazāku kā 70 euro.

Naudas soda piemērošanu sīkāk reglamentē Ministru kabineta 2016.gada 29.marta noteikumi Nr. 179 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā un Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 5., 6., 7. un 8.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” (turpmāk – noteikumi Nr. 179).

Minēto noteikumu 12. un 13.punktā norādīti naudas soda apmēra noteikšanā vērā ņemamie apstākļi: pārkāpuma smagums (tā veids, radītās vai iespējamās sekas, tirgus dalībnieka loma) un ilgums.

Padome pieteicējām noteica naudas sodu katrai 0,05 % apmērā no 2016.gada neto apgrozījuma, ņemot vērā pieļautā pārkāpuma smagumu (lietā konstatētā aizliegtā negodīgas mazumtirdzniecības prakse ir viegls pārkāpums; pārkāpuma rezultātā piegādātājiem radītas negatīvas sekas; pieteicēju loma vērtējama kā aktīva) un ilgumu (pārkāpuma ilgums nepārsniedz gadu, jo tajā netiek ieskaitīts 2016.gads). Padome konstatēja atbildību mīkstinošu apstākli – pieteicējas brīvprātīgi novērsušas pārkāpumu, kas izpaudies kā netaisnīgu un nepamatotu līgumsodu noteikšana piegādātājiem par preču nepilnīgu piegādi –, tādēļ samazināja naudas sodu par 10 %.

Naudas soda apmēra noteikšana ir iestādes rīcības brīvības jautājums. Tiesa, neiejaucoties iestādes kompetencē, var vērtēt, vai soda noteikšanā nav pieļauti pārkāpumi un vai tas nav nesamērīgs (piem., *Senāta 2015.gada 28.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1286/2015, A43014713, 17.punkts*). Konkrētajā gadījumā nav konstatējams, ka padomes piemērotais sods būtu acīmredzami nesamērīgs.

[3] Pieteicējas iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība daļā, par kuru ir ierosināta kasācijas tiesvedība, pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

Saskaņā ar Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma 9.panta pirmo un otro daļu tikai Konkurences padome ir tiesīga noteikt naudas sodu (tā apmēru) par šī likuma pārkāpumiem. Saskaņā ar noteikumu Nr. 179 12.punktu (*redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī*), nosakot naudas soda apmēru, tiek ņemts vērā pārkāpuma smagums un ilgums. Savukārt pārkāpuma smagumu novērtē, ņemot vērā pārkāpuma veidu (14.punkts), pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas (13.2.punkts) un tirgus dalībnieka lomu (15.punkts).

No pārsūdzētā lēmuma nepārprotami izriet, ka seku novērtējuma ietvaros Konkurences padome ir vērtējusi pārkāpuma radītās vai iespējamās sekas.

Lietā vairs nav strīda par to, ka būtiskā lēmuma daļā Konkurences padome vērtēja pieteicēju piemēroto līgumsodu samērīgumu, nepamatoti piemērojot Civillikuma 1716.panta trešo daļu. Savukārt Civillikuma 1716.panta trešās daļas kļūdaina piemērošana likumsakarīgi ir ietekmējusi pārkāpuma smaguma novērtējumu un līdz ar to arī naudas soda apmēru, jo, kā noteikts noteikumu Nr. 179 13.2.punktā, nosakot naudas soda apmēru, ir izvērtējamās radītās vai iespējamās sekas. Taču iestādes vērtējumu par sekām nevar atzīt par pareizu, ja iestāde nepareizi piemēro un izprot to tiesību normu, no kuras piemērošanas izriet iespējamo seku vērtējums – šajā gadījumā līgumsoda samērīgums.

Šo apstākļu izvērtējumam un ietekmei uz naudas soda apmēru tiesa spriedumā nav pievērsusies, lai gan tiesa spriedumā ir tieši norādījusi uz padomes pieļautajām kļūdām, nepareizi piemērojot Civillikuma 1716.panta trešo daļu.

Lai pārbaudītu, vai sods atbilst samērīguma principam, jāņem vērā citstarp pārkāpuma raksturs, aizskārums, par kuru sods noteikts, pakāpe un soda apmēra noteikšanas līdzekļi (*Satversmes tiesas 2021.gada 6.apriļa sprieduma lietā Nr. 2020-31-01 19.punkts*). Tāpēc, raugoties arī no samērīguma perspektīvas, tiesai bija

pienākums pārbaudīt, vai, ja lēmumā nebūtu konstatēto trūkumu, naudas sods būtu noteikts tāds pats. Tiesa to nav darījusi.

Turklāt, pat ja daļa secinājumu lēmumā būtu pamatoti, būtiska lēmuma daļa ir balstīta uz nepareizu Civillikuma interpretāciju. Tas savukārt galu galā novedis padomi pie aplamiem secinājumiem. Šādā situācijā tiesa var vienīgi lemt par padomes lēmuma atcelšanu pilnībā, jo padomes lēmumam nav daļu, kas dotu tiesai tiesības to atcelt kādā daļā Administratīvā procesa likuma 253.panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā un tiesai nav tiesību noteikt citu naudas soda apmēru.

[4] Konkurences padome paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norāda, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks.

Motīvu daļa

[5] Konkurences padome lēmumā konstatējusi, ka pieteicējas ir piemērojušas netaisnīgus un nepamatotus līgumsodus pārtikas preču piegādātājiem. Šo secinājumu Konkurences padome citstarp ir pamatojusi arī ar to, ka piemērotie līgumsodi neatbilst Civillikuma 1716.panta trešajai daļai (noteic, ka līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra), jo līgumsodi pārsniedz 10 procentus no pamatparāda.

Pārsūdzētajā spriedumā daļā, par kuru senatoru kolēģija ar 2024.gada 28.novembra lēmumu atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību un kas tādējādi ir stājusies spēkā, atzīts, ka Konkurences padome līgumsodu samērīgumu nepamatoti vērtēja kontekstā ar Civillikuma 1716.panta trešo daļu, jo šī norma konkrētajā gadījumā nav piemērojama. Vienlaikus tiesa atzina, ka Konkurences padomes secinājums par to, ka pieteicēju piemērotie līgumsodi ir bijuši nesamērīgi augsti, ir pareizs, jo šo secinājumu pamato citi iestādes norādītie apstākļi (par līgumu saturu, līgumsodu apmēru, līgumsodu aprēķināšanas un iekasēšanas kārtību).

Kasācijas sūdzībā pieteicējas iebilst, ka tiesa spriedumā nav izvērtējusi, vai kļūdas iestādes lēmuma pamatojumā nav ietekmējušas arī pieteicējām piemēroto naudas sodu. Senāts atzīst, ka šis pieteicēju arguments ir pamatots.

[6] Kā to jau pareizi norādījusi tiesa spriedumā, nosakot naudas sodu, ir jāņem vērā pārkāpuma smagums (tā veids, radītās vai iespējamās sekas, tirgus dalībnieka loma) un ilgums. Šos apstākļus pārsūdzētajā lēmumā ir vērtējusi arī Konkurences padome.

Jāņem vērā, ka konkrētajā gadījumā secinājumu par pārkāpuma smagumu un konkrēti – par pārkāpuma radītajām sekām var ietekmēt arī tas, kā tiek novērtēts, vai pārkāpums ir pieļauts. Proti, secinājums par pārkāpuma smagumu var atšķirties situācijā, kad līgumsoda samērīgums tiek vērtēts, pieņemot, ka tas nedrīkst pārsniegt 10 procentus, un situācijā, kad tiek atzīts, ka līgumsods var būt samērīgs arī tad, ja tas pārsniedz 10 procentus. Ja tiek pieļauts, ka samērīgs līgumsods var arī pārsniegt 10 procentus, tad pārkāpums var izrādīties mazāk kaitīgs, jo līgumsods tik ievērojumi nepārsniedz samērīguma robežu, kā tad, ja tiek atzīts, ka jebkurš līgumsods, kas pārsniedz 10 procentus, ir nesamērīgs. Savukārt izvērtējums par to, cik smags ir pārkāpums, var ietekmēt naudas soda apmēru. Līdz ar to nevar izslēgt, ka nepareiza Civillikuma

1716.panta trešās daļas piemērošana var ietekmēt pārkāpuma smaguma novērtējumu un līdz ar to arī piemēroto naudas sodu.

Arī apgabaltiesas sprieduma 19.punktā norādītais, ka Konkurences padome ir kļūdījusies, norādot, ka vienam no piegādātājiem – AS „HKScan Latvia” – tika piemērots līgumsods 100 procentu apmērā, kaut arī faktiski tas tikai piemērots tikai 20 procentu apmērā, var ietekmēt padomes secinājumus par to, cik smags ir pārkāpums un tāpat arī – cik liels sods ir piemērojams.

Nemot vērā minēto, tiesai bija jānoskaidro, vai šos apstākļus, attiecībā uz kuriem Konkurences padome ir pieļāvusi kļūdas lēmumā, padome ņēma vērā, nosakot naudas soda apmēru. Proti, tiesai bija jāpārlicinās, vai no pārsūdzētā lēmuma izriet, ka gadījumā, ja Konkurences padome tiesas norādītās kļūdas nebūtu pieļāvusi, naudas sods tik un tā būtu noteikts tāds pats. Tā kā tiesa to nav darījusi, spriedums šajā daļā ir atceļams.

[7] Pārlicinoties, vai Konkurences padomes pieļautās kļūdas ir ietekmējušas padomes lēmumu par piemērojamo naudas sodu, tiesai jāatceras, ka Administratīvā procesa likuma 253.panta trešā daļa paredz tiesas tiesības grozīt administratīvo aktu un noteikt tā saturu tikai tad, ja likumā tas ir tieši paredzēts. Konkrētajā gadījumā no Konkurences likuma tiesai šādas tiesības neizriet. Tādējādi pieteicējas kasācijas sūdzībā pamatoti norāda, ka tiesai nav tiesību noteikt naudas soda apmēru, jo naudas soda apmēra noteikšana ir iestādes kompetencē.

Nemot to vērā, gadījumā, ja tiesa konstatētu, ka apstākļi, attiecībā uz kuriem Konkurences padome ir pieļāvusi kļūdas lēmumā, ietekmēja noteiktā naudas soda apmēru, tas būtu pamats tiesai lēmumu atcelt. Vienlaikus nevar piekrist pieteicējam, ka tāpēc vien, ka padomes lēmuma pamatojumā ir konstatēti trūkumi, lēmums ir jāatceļ. Ja tiesa konstatētu, ka apstākļi, kuri nepareizi novērtēti lēmumā, nav ietekmējuši to, cik lielu naudas sodu Konkurences padome pieteicējam piemēroja, tiesai nebūtu pamata atcelt pārsūdzēto lēmumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 1.jūlija spriedumu daļā par naudas sodu un nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atmaksāt Sorainen ZAB SIA par SIA „BALTSTOR” un LENOKA SIA kasācijas sūdzību samaksāto drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Dz. Amerika

I. Meldere

I. Višķere